

دانشگاه شهید بهشتی پژوهشکده فضای مجازی

ارائه روشی برای تشخیص جعل تصویر چهره بر پایه یادگیری بدون نمونه

پایاننامه کارشناسیارشد فناوری اطلاعات گرایش چند رسانهای سید مصطفی حسینی کشکوئیه

استاد راهنما

دكتر احمد محمودي ازناوه

دانشگاه شهید بهشتی پژوهشکده فضای مجازی

پایاننامه کارشناسی ارشد – آقای سید مصطفی حسینی کشکوئیه تحت عنوان ارائه روشی برای تشخیص جعل تصویر چهره بر پایه یادگیری بدون نمونه

در تاریخ توسط کمیتهی تخصصی زیر مورد بررسی و تصویب نهایی قرار گرفت:

۱ - استاد راهنمای پایاننامه دکتر

٣- استاد داور دکتر

۴- استاد داور دکتر

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده دکتر

تشكر و قدرداني

پروردگار منان را سپاسگزارم.

کلیه حقوق مالکیت مادی و معنوی مربوط به این پایان نامه متعلق به دانشگاه شهید بهشتی و پدیدآورندگان است. این حقوق توسط دانشگاه شهید بهشتی و بر اساس خط مشی مالکیت فکری این دانشگاه، ارزشگذاری و سهم بندی خواهد شد. هر گونه بهره برداری از محتوا، نتایج یا اقدام برای تجاریسازی دستاوردهای این پایان نامه تنها با مجوز کتبی دانشگاه شهید بهشتی نامه تنها با مجوز کتبی دانشگاه شهید بهشتی

فهرست مطالب

فهرست تصاوير

فهرست جداول

چکیده

جمع آوری داده و پرچسب زدن دادهها از مهمترین مراحل پیش پردازش در یادگیری ماشین است.اما همواره جمعآوری به سادگی نیست و ما به دادههای برچسبخورده دسترسی نداریم. از دیدگاه دیگر یادگیری بر روی دادگان بسیار زیاد نیز نیازمند سیستمهای قوی است. از این رو دانشمندان همواره دنبال روشهایی بودهاند تا هم مسیر یادگیری را سادهتر کنند و هم نیاز به دادگان زیاد را از بین ببرند.

به طور مثال در مبحث بینایی ماشین (که تمرکز این گزارش بر این شاخه از یادگیری ماشین است.) همواره چیزهایی هستند که توسط ماشین دیده نشدهاند و ماشین نمیتواند به درستی تصمیم بگیرد به همین باید به دنبال روشهایی رفت تا این کمبود دادگان را جبران کند و ماشین بتواند به درستی دستهبندی کند و تشخیص دهد. در ادامه گزارش به بررسی این روشهای یادگیری میپردازیم.

machine learning, machine vision, few-shot learning, one-shot learning, zero-shot learning, meta learning واژههای کلیدی:

فصل اول پیش گفتار

۱-۱ یادگیری با چندین نمونه

یادگیری با چندین نمونه روشی است که به طور معمول استفاده می شود. ماشین تعداد زیادی دادگان را ببیند و بر اساس آنها تصمیم گیری کند که همانظور که گفته شد فرآیند یادگیری، فرآیندی طولانی است و نیازمند سیستمهایی قوی از لحاظ سخت افزاری می باشد.

روش بهبود یافته تر، یادگیری با چند نمونه است که سعی بر این بوده تا مدل بر اساس دادگان محدودی یادگیری را انجام بدهد. برای کاهش وابستگی به داده روش یادگیری با یک نمونه معرفی شد. در این روش ماشین برای تشخیص و دسته بندی یک داده جدید نیاز دارد تا یک نمونه از آن را حداقل از قبل دیده باشد و بر اساس آن فرآیند تشخیص را انجام دهد؛ برای مثال: در متون نوشته شده برای تشخیص زبان استفاده شده می تواند کاربردی باشد.

¹n-shot learning

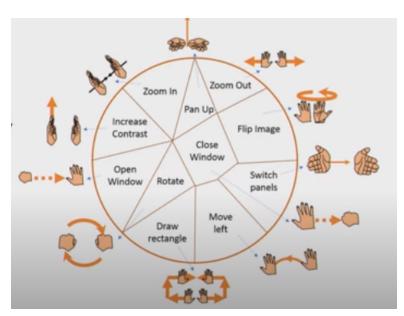
²few-shot learning

³one-shot learning

[؟] در آخر روش یادگیری بدون نمونه مطرح شده است. هدف این روش این است که ماشین بدون اینکه یک نمونه جدید را از قبل دیده باشد بتواند آن را دسته بندی کند و تشخیص دهد. به طور مثال می تواند در تشخیص گونه های جدید جانوری یا گیاهی کاربرد داشته باشد.

۱-۲ یادگیری مادامالعمر

فرآیند یادگیری میتواند مادام العمر ادامه پیدا کند و مدل روز به روز بهبود پیدا کند به طور مثال در فرآیند تشخیص ژست و نوع حرکات انسان همواره حرکات جدیدی را میتوان داشت که با حرکات قبلی متفاوت هستند. دستهبندی این حرکات و درک مفهوم آنها میتواند به ما کمک کند تا در کاربردهایی مانند: تشخیص بیماری اوتیسم، درک و ترجمه زبان ناشنوایان و تشخیص ناهنجاریهای حرکتی بتوانیم بهتر عمل کنیم. ویدیوی [؟] در یوتیوب کاربرد یادگیری بدون نمونه را در تشخیص ژست و نوع حرکات دست استفاده کرده است. (شکل ؟؟) چگونگی تشخیص نوع حرکات دست و ویژگیهایی از این قبیل را بررسی کرده است.

شكل ١-١: تشخيص ژست [؟]

⁴zero-shot learning

۱-۳ فرایادگیری

روش فرا یادگیری ۱ در چند سال اخیر مطرح شده است. در ادامه فرآیند بهینه سازی روشهای یادگیری در این روش هدف یادگیری مسیر یادگیری است؛ یعنی، دنبال راهکاری باشیم که مسیر یادگیری را بتوانیم بهینه کنیم. [؟] تفاوت عمده انسان با ماشین و روشهای سنتی استفاده شده این است که انسان یاد میگیرد که چگونه یاد بگیرد. در روشهای سنتی یادگیری ماشین داده ها به دو دسته آموزشی و آزمایشی تقسیم میشوند و با اجرای فرآیندی روی آنها ماشین قادر به تشخیص خواهد بود و همواره این مسیر باید تکرار شود. این روش سعی دارد تا با بررسی فرآیند یادگیری، نحوه مقدار دهی اولیه شبکه، یادگیری پارامترهای متا و مواردی دیگر بتواند یادگیری ماشین را به یادگیری انسان نزدیکتر کند.

۱-۴ سخن پایانی

در رابطه با روشهای یادگیری بدون نمونه و فرا یادگیری دو مخزن گیتهاب [؟] [؟] که مقالات، پایگاه های داده و کدهای مرتبط با مباحث بحث شده را جمعآوری کردهاند؛ جزو مراجع مناسب برای جمع آوری اطلاعات هستند و در این گزارش از آنها استفاده شدهاست.

¹meta learning

²learn the learning process

فصل دوم یادگیری با نمونه

همانطور که در پیش گفتار بحث شد، فرآیند یادگیری نیازمند نمونهدادههایی است که بتوانیم به وسیله آنها مدل را آموزش دهیم و بتوانیم دادههای حدید را دسته بندی کنیم. در این فصل روشهایی که برای دستهبندی دادههای جدید به نمونه نیاز دارند بررسی میشوند و یک مثال از یادگیری با یک نمونه برای فهم بهتر مبحث آورده شدهاست. در یادگیری به صورت سنتی، باید دادهها با دو دسته آموزش و آزمون تقسیمبندی شوند و برای هر کلاس جدید برای دستهبندی باید به تعداد کافی داده وجود داشته باشد تا مدل بتواند دستهبندی مناسبی انجام دهد. مانند مدل کانولوشن سادهای که با آن میتوان سگ و گربه را از هم تفکیک داد. این مدل برای هر داده سگ و گربه باید تعداد قابل توجهی داده دیده باشد تا بتواند دستهبندی را به درستی انجام دهد. حال برای دستهبندی یک حیوان دیگر توسط این مدل باید دادههای جدیدی به مدل بدهیم تا مدل بتواند آن نوع حیوان را نیز دستهبندی کند. با بهبود ساختار شبکه یادگیرنده میتوان نیاز فرآیند یادگیری به دادههای زیاد را کاهش داد تا مدل بتواند با

دادههای کم نیز دستهبندی را انجام دهد. ارائه راهکارها و روشهایی در کنار استفاده از شبکههای عصبی این امکان را به وجود آورد تا مدل فقط با دیدن یک نمونه از یک کلاس داده در فرآیند آموزش بتواند داده جدید را دستهبندی کند. این روش با نام یادگیری با یک نمونه شناخته میشود.

در این روش در فرآیند آموزش مدل به حداقل یک داده از یک کلاس داده نیاز دارد. برای جلوگیری از بیشبرازش در فرآیند آموزش از روشهایی مانند ایجاد اعوجاج در دادهها برای تولید داده جدید در حالات مختلف استفاده می شود تا مدل بتواند دسته بندی بهتری انجام دهد. فرآیند یادگیری با یک نمونه در مواردی پر کاربرد تر است که ما تمامی کلاسهای داده را از قبل داشته باشیم؛ برای مثال: در مبحث پردازش زبان طبیعی انسان، ساختار هر زبان مشخص است و زبانها از یکدیگر با ساختارهای مشخص قابل تفکیک هستند و هر زبان تعداد ثابتی قواعد و واژگان دارد. این قابلیت به ما کمک می کند تا بتوانیم از مدل یادگیری با یک نمونه برای کاربرد پردازش زبان طبیعی استفاده کنیم. با یک مثال و بررسی یک ساختار شبکه ارائه شده در یک مقاله به بررسی بیشتر این موضوع می پردازیم.

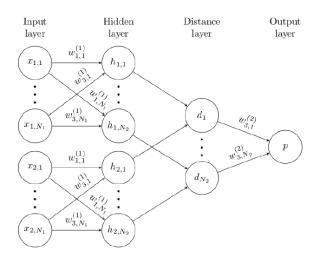
زبان سیامی یکی از زبانهای آسیایی است و ساختار مشخص و واژگان ثابتی را دارد. در ادامه قصد داریم با معرفی یک مدل بتوانیم واژگان دستنویس این زبان را تفکیک و دستهبندی کنیم.

1-٢ مدل

مدل به صورت یک شبکه عصبی دو قلو است. برای دسته بندی این شبکه دوتایی های مشابه و مخالف را ایجاد می کند. یعنی با استفاده از شباهت ها و تفاوت های موجود درون کاراکترهای زبان آن ها را دسته بندی می کند در انتها هنگام دریافت نمونه جدید شبکه شباهت و تفاوت های این نمونه با نمونه های موجود را تشخیص می دهد و آن را در یک دسته قرار می دهد.

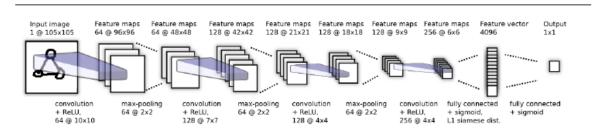
برای محاسبه تفاوت و شباهت یک معیار فاصله وزن دار ۱۱ بین بردارهای ویژگی استخراج شده از دو شبکه محاسبه تفاوت و شباهت یک معیار فاصله وزن دار ۱۰ بین بردارهای ویژگی استخراج شده از دو شبکه

دو قلو استفاده کرده و بر اساس آن نرخ یادگیری شبکه و نحوه دستهبندی واژگان را مشخص کردهاست. در شکل ؟؟ یک نمونه ساده از این شبکه برای دسته بندی دودویی را مشاهده میکنید.

شكل ٢ - ١: شبكه ساده سيامي براي دسته بند دودويي [؟]

همانطور که گفتیم این شبکه ساختاری دو قلو دارد که بتواند یک زوج مشابه یا متفاوت را دسته بندی کند. ساختار یک نیمه از این شبکه را در شکل ؟؟ مشاهده میکنید.

شكل ٢-٢: يك نيمه از شبكه دو قلو استفاده شده [؟]

با توجه به اینکه دادگان کمی برای آموزش در اختیار است، برای جلوگیری از بیشبرازش دادههای موجود در حالات مختلف اعوجاج داده شدهاند. اعوجاج داده این کمک را میکند تا با نمونههای حتی اندک هم بتوانیم دسته بندی مناسبی ارائه کنیم. ؟؟

ちちちちち せせせせせ ぬぬぬぬぬ ちちちちち せせせせせ ぬぬぬぬぬ ちちちちち せせせせせ ぬぬぬぬぬ ちちちちち せせせせせ ぬぬぬぬぬ ちちちちち せせせせせ ぬぬぬぬぬ

شكل ٢-٣: دادگان اعوجاج داده شده [؟]

۲-۲ دادگان

دادگان استفاده شده Omniglot است. این دادگان شامل نمونه هایی از ۵۰ الفبای مختلف است. به سه صورت همانطور که در جدول ؟؟ مشاهده می کنید از این دادگان استفاده شده است و دقت مرحله تایید از این دادگان استفاده شده است.

جدول ۲ - ۱: دقت مرحله تایید در سه دسته انتخاب دادگان [؟]

Test	Method
	30k training
۶۱.۹۰	no distortions
9 9 1	affine distortions x8
	90k training
24.91	no distortions
10.98	affine distortions $\times 8$
	150k training
84.91	no distortions
47.94	affine distortions x8

در مقایسه با این روش، روشهای دیگری نیز تعریف شدهاند که صرف نظر از دقت انسان بهترین آنهامدل بر پایه روابط احتمالاتی و در رتبه بعد این روش جزو بهترین روشهای ارائه شده برای دستهبندی واژگان است. روشهای دیگر در ؟؟

در پایان برای نشان دادن قدرت شبکه و عام بودن استفاده از آن، دادگان MNIST انتخاب شده است و بر روی این دادگان که حاوی کاراکترهای دستنویس است این مدل با مدل 1-nearest neighbor مقایسه شده است، دقت بسیار بالاتری را کسب کرده است اما برای این دادگان کافی نیست و هدف نشان دادن این بودهاست که این

جدول ۲-۲: مقایسه روشهای مختلف [؟]

Test	Method
۵.۹۵	Humans
4.90	Hierarchical Bayesian Program Learning
۸.۸۱	Affine model
۲.۶۵	Hierarchical Deep
٠.۶٢	Deep Boltzmann Machine
7.30	Simple Stroke
V. Y 1	1-Nearest Neighbor
4.01	Siamese Neural Net
97	Convolutional Siamese Net

روش و شبکه را میتوان با اصلاحاتی برای استفادههای دیگر نیز طراحی و آماده کرد. همانطور که در جدول ؟؟ مشاهده میکنید روش یادگیری با یک نمونه به راحتی قابل تعمیم است و میتوان از آن برای حل مسائل مختلف استفاده کرد.

جدول ۲-۳: مقایسه با ۱NN [؟]

Test	Method
۵.۲۶	1-Nearest Neighbor
٣.٧٠	Convolutional Siamese Net

٣-٢ سخن پاياني

در این فصل سعی شد تلاش صورت گرفته برای کاهش وابستگی مدل به داده و یادگیری با نمونه و انواع آن را با بررسی یک مقاله در حوزه یادگیری با یک نمونه توضیح دهیم. فصل سوم یادگیری بدون نمونه

۳-۱ مقدمه

در یادگیری بدون نمونه ما با دو نوع داده سروکار داریم. دادههای دیدهشده که برای آموزش مدل از آنها استفاده می کنیم و دادههای دیدهنشده که مدل آموزش دیده شده باید بتواند آنها را دستهبندی کند. دادههای دیدهشده، دادههایی برچسب خورده هستند و یک سری ویژگیهای مشخص دارند. مدل آموزش دیده بر اساس این دادهها باید بتواند دادههای دیدهنشده را بر اساس ویژگیهای استخراج کرده و ویژگیهای دادههای قبل، دادههای جدید را دستهبندی کند.

فرآیند یادگیری و بررسی مدل، دو فرآیند جدا از هم هستند و دادههای دیده شده و دیده نشده با یکدیگر اشتراکی ندارند بر این اساس می توان از روش یادگیری انتقالی برای یادگیری مدلهای بر پایه یادگیری بدون نمونه استفاده کرد. در یادگیری انتقالی مدل یکبار با استفاده از دادههای مناسب وزن دهی و مقدار دهی شده است، حال کافی

است مدل آماده را برای تشخیص دادههای جدید یا در روشهای دیگر برای فعالیتهای دیگر به کار گرفت و نیاز نیست تا دوباره از ابتدا فرآیند یادگیری را از سر بگیریم. فرآیند یادگیری انتقالی مانند نوزاد انسان است که در ابتدا درباره محیط اطراف اطلاعات کمی دارد اما کم کم از محیط یاد میگیرد و از تجریبیات قبلی در یادگیریهای بعدی نیز استفاده میکند.

چند حالت کلی رایج وجود دارد که استفاده از یادگیری بدون نمونه در این موارد یه ما کمک می کند:

- وقتی فضای هدف به قدری بزرگ هست که همواره نمی توان تمامی حالات ممکن را پوشش داد؛ برای مثال: در تشخیص اشیا اطراف همواره اشیا جدید وجود دارد که در یک دسته بندی جدا قرار می گیرد.
- ممکن است نمونههای کلاس هدف کمیاب باشند و به سادگی به آنها دسترسی نداشته باشیم؛ برای مثال: در تشخیص گونههای مختلف یک گیاه ممکن است همواره گونههای جدیدی پیدا شوند که تا به حال دیده نشدهاند و یا گونههایی باشند که دسترسی به آنها دشوار است.
- ممکن است نمونههای کلاس هدف در طول زمان دچار تغییر شوند؛ مانند: نمونههای برندهای مختلف یوشاک
 - ممكن است داده وجود داشته باشد اما فرآيند برچسب گذارى هزينه بر باشد.

با توجه به اینکه دادههای کلاس هدف را تا کنون ندیدهایم، نیاز به یک سری اطلاعات جانبی داریم تا بتوانیم ارتباطی بین دادههای آموزش و دادههای هدف پیدا کنیم. اطلاعات جانبی باید در فضای ویژگی مرتبط با نمونهها باشند تا بتوانیم به عنوان اطلاعات مناسب از آنها استفاده کنیم؛ به طور مثال: در مسئله تشخیص حیوانات در صورتی که مدل ما اسب و ببر را دیده باشد میتواند آنها را دسته بندی کند. حال اگر یک نمونه تصویر گورخر به مدل نشان دهیم با توجه به اینکه تاکنون مدل آن را ندیده است باید بتوانیم با روشی به مدل بفهمانیم تا بتواند

¹auxiliary information

آن را نیز دسته بندی کند. گورخر جثه ای شبیه به اسب و طرحی شبیه به ببر دارد؛ این ها اطلاعات جانبی است که با استقاده از آن ها می توانیم بین داده های کلاس آموزش و هدف ارتباط برقرار کنیم. نمونه استفاده از اطلاعات جانبی در دسته بندی را می توانید در شکل ؟؟ مشاهده کنید.

اطلاعات جانبی مورد استفاده به طور معمول یکسری اطلاعات معنایی هستند. این اطلاعات کمکی در یک فضای جدید (فضای معنایی^۱) شامل هر دو دسته کلاسهای دیده شده و دیده نشده می شوند. فضای معنایی نیز مانند فضای ویژگی یک فضای چند بعدی است. در فضای معنایی هر کلاس با یک توصیف برداری شناخته می شود که به این توصیف برداری، ضابطه کلاس کویند.

otter black: white: no brown: yes otter stripes: no black: water: yes white: yes eats fish: yes stripes: no yes eats fish: yes polar bear polar bear black: no black: white: yes brown: brown: no stripes: stripes: no water: yes eats fish: yes water: yes eats fish: yes zebra black: yes zebra stripes: yes black: yes white: yes eats fish: no brown: stripes: ves water: eats fish: no

شكل ٣-١: نحوه دسته بندى تصاوير توسط مدل ارائه شده [؟]

¹semantic space

²class prototype

۳-۲ دستهبندی کلی

به طور کلی مقالات حوزه یادگیری بدون نمونه به دو طریق بر اساس تفاوتهای فضای معنایی و بر اساس تفاوت روشهای استفاده شده در دو دسته مهندسی شده و فضاهای یادگرفته شده و روشهای استفاده شده بررسی میشوند. [؟]

۳-۲-۳ فضاهای مهندسی شده

فضاهای مهندسی شده توسط متخصصان طراحی و متناسب با کاربرد مورد نظر استفاده شدهاند. نمونههای پر کاربرد آنها میتوان به فضای مشخصه ا، لغوی و متنی کلیدواژه ها ۳ اشاره کرد که هر یک را متخصر توضیح میدهیم.

فضاي مشخصه

بر اساس یک سری مشخصه ها ساخته شده اند. مشخصه ها ویژگی های سطح بالایی هستند که برای انسان یک معنا و مفهومی را تداعی می کنند؛ مانند: رنگ پوست، نوع زیست و محیط زندگی. این ویژگی ها را نمی توان همانند ویژگی های سطح پایین مانند شکل و فرم کلی بدن با استفاده از شبکه های عصبی کانولوشنی یاد گرفت. کاربرد این مشخصه ها در انتقال یادگیری است. زیرا ویژگی های سطح پایین برای انتقال یادگیری در یادگیری بدون نمونه ارزش چندانی ندارند. این نوع از فضا به چند دسته تقسیم بندی می شود: دودویی، پیوسته و نسبی.

فضای مشخصه دودویی شامل مشخصههایی است که فقط یک مقدار صفر و یا یک میتوانند بگیرند؛ به طور مثال یک جیوان یا گیاه خوار است یا نیست و حد وسطی وجود ندارد. فضای مشخصه پیوسته شامل ویژگیهایی است که میتوانند چندین مقدار بین صفر و یک بگیرند. در واقعیت مشخصهها ویژگیهایی پیوسته هستند اما

³Engineered

⁴Learned

⁵classifier-based

⁶instance-base

¹Attribute

²lexical

³text-keywords

برای راحتی استفاده آنها را دودویی در نظر می گیریم. فضای مشخصه نسبی شامل ویژگی هایی است که بتوان با آنها ارتباطات بین کلاس ها را بهتر بیان کرد؛ برای مثال: خشکزی یا آبزی بودن و دو زیست بودن.

در مقاله [؟] برای دسته بندی حیوانات یک پایگاه داده با فضای مشخصه پایگاه داده معرفی شده است. که شامل بیش از ۳۰۰۰۰ تصویر حیوانات در ۵۰ دسته مختلف و ۸۵ ویژگی معنایی است. انسان قادر است تا حدود ۳۰۰۰۰ دسته پایه از جیزهای مختلف را تشخیص دهد. هدف بینایی ماشین همواره نزدیک کردن ماشین به انسان بوده است.

فضاي لغوي

محموعه لغاتی هستند که بر پایه برچسب کلاسها و دادههایی اند که اطلاعات معنایی دارند. مجموعه لغات استفاده شده میتواند WordNet باشد و برای ایجاد رابطه میتوان روابط خواهر برادی، والد فرزندی و یا هر رابطه قابل تعریف دیگری استفاده کرد.

فضاى متن_كليدواژهها

این فضا بر اساس کلیدواژه ها ساخته شده اند. کلید واژه ها را میتوان از هر منبعی یا سایتی مانند ویکیپدیا استخراج کرد. این کلیدواژه ها از توصیفاتی که درباره کلاس های مختلف وجود دارند استخراج می شوند.

به طور خلاصه فضاهای مهندسی شده توسط افراد متخصص طراحی میشوند و میتوانند انعطاف پذیر باشند و متناسب با فضای معنایی و قوانین دلخواه تولید شوند؛ اما نکته منفی در مورد آنها این است که وابسته به یک متخصص هستیم و تلاش انسانی زیادی برای تولید آنها باید صورت گیرد.

۳-۲-۳ فضاهای یادگرفته شده

این فضاها بر خلاف مدل قبلی توسط ماشین یاد گرفته شدهاند. در این فضاها هر بعد به تنهایی نمیتواند بیانگر یک معنا و مفهوم باشد و ابعاد مختلف در کنار هم معنا پیدا می کنند. مدلهای ماشینی استفاده شده برای یادگیری

¹Animals with Attributes-AwA

این فضاها میتوانند مدلهای از قبل آموزش دیده باشند یا میتوان از پایه یک مدل را طراحی کرد. سه فضای پر کاربرد میتوان به جایگذاری برچسب^۲، جایگذاری متن^۳ و نمایش تصویر^۴ اشاره کرد.

این فضا بر اساس روش جایگذاری کلمه در پردازش زبان طبیعی ساخته شدهاست. در این روش، کلمات در فضایی از اعداد حقیقی جایگذاری میشوند و در نتیجه یک بردار در فضای جایگذاری به ازای هر کلمه ایجاد خواهد شد. این فضا حاوی اطلاعات معنایی است و کلماتی که حاوی معنایی نزدیک و مشابه اند در نزدیکی یکدیگر قرار می گیرند. در یادگیری بدون نمونه برچسب هر کلاس یک کلمه است که میتوان از این روش استفاده که د.

فضاي جابگذاري متن

فضای جایگذاری برچسب

این فضا شبیه به فضای متن_کلیدواژه در فضاهای مهندسی شدهاست با این تفاوت که در این فضا ماشین ارتباطات و ضوابط بین کلاسها و متون را پیدا خواهد کرد.

فضاي نمايش تصوير

در این فضا برای هر کلاس تعدادی تصویر به عنوان نمونه انتخاب خواهد شد. این نمونهها به یک ماشین، داده خواهد شد تا ارتباط بین تصاویر و کلاسهای مورد نظر را پیدا کند و از آن طریق بردارهای خروجی را یافته و ضابظه کلاسها را تشکیل دهد.

به طور خلاصه فضاهای یادگرفته شده نیازی به یک انسان متخصص ندارند و میتوانند ویژگیهایی را تولید کنند که شاید از دید متخصص پنهان بنمان که این میتواند یک برتری نسبت به فضای مهندسی شده باشد. از طرفی، این نکته که هر بعد این فضاها به تنهایی یک معنا و مفهوم مستقل ندارد میتواند یک نقطه ضعف در مقابل فضاهای مهندسی شده باشد.

²Label-embedding

³Text-embedding

⁴Image-representation

۳-۲-۳ روشهای بر پایه دستهبند

هدف و تمرکز در این روشها این است که از یک دسته بند برای تشخیص کلاسهای دیده نشده استفاده کنیم. روش این دسته بندها یک در مقابل بقیه ۱، است که در این روش در هر تصمیم گیری برای کلاس دیده نشده یک مسئله دسته بندی دودویی وجود خواهد داشت. در حقیقت این روشها یک سری دسته بند دودویی در کنار هم هستند. روشهای ساخت دسته بندها در ادامه آورده شده است. این روشها در سه دسته مبتنی بر تطابق ۲، میتنی بر ارتباط ۴ و مبتنی بر ترکیب ۴ بررسی می شوند.

روش مبتنی بر تطابق

هدف، ساخت دسته بند با یافتن شباهتهای موجود بین دسته بند یک در مقابل بقیه هر کلاس و ضابطه آن کلاس است. ضابطه هر کلاس یک نمایش و توصیفی از کلاس است و یافتن شباهت و تطابق بین آن و دسته بندی مربوط به آن کلاس به تولید دسته بند اصلی منجر می شود. برای داده های دیده نشده با استفاده از ضابطه کلاس و تابع تطابق یافت شده یک دسته بند ساخته می شود و کلاس جدید دسته بندی می شود.

نتطه قوت این روش ارتباطات بر پایه تابع تطابق است که به راحتی قابل یافتن است اما نقطه ضعف این روش این است که این ارتباطات را به طور صریح و واضح بیان نمی کند.

میتنی بر ارتباط

هدف، ساخت دسته بند بر اساس ارتباط بین کلاسهاست. برای یافتن ارتباط میان کلاسهای دیده شده و دیده نشده می توان از ارتباط بین ضابطه کلاسها و یا هر ارتباط مناسب دیگری استفاده کرد. برای کلاسهای دیده نشده با استفاده از ارتباط موجود و دسته بند کلاسهای دیده شده یک دسته بند برای هر کلاس دیده نشده ساخته می شود. از دسته بندی کلاسهای دیده شده می توان در مسائل دیگر نیز استفاده کرد و هزینه آموزش مدل را کاهش داد؛

¹one versus rest

²Correspondence

³Relationship

⁴Combination

اما، روابط بین کلاسها از فضای معنایی به فضای ویژگی به طور مستقیم متنقل می شود که حل مسئله سازگاری از فضای معنایی به فضای ویژگی مشکل است.

مبتني بر ترکیب

در این روش هر کلاس را ترکیبی از چند عنصر در نظر می گیریم که این عناصر در فضای معنایی وجود دارند. در حقیقت برای استفاده باید از فضاهای دودویی استفاده کرد که فضاهای معمول استفاده شده فضاهای مهندسی شده هستند. روش ساخت دسته بند برای کلاسهای دیده نشده بدین صورت است که برای هر یک از عناصر سازنده کلاسها دسته بند ساخته شده استفاده می کنیم.

همانند روش قبل میتوان از دستهبندیهای مورد استفاده در مسائل دیگر نیز استفاده کرد؛ اما، بهینه سازی مسئله دو مرحلهای آموزش دستهبند مشخصه و استنتاج از مشخصه به کلاس دشوار است.

۳-۲-۳ روشهای بر پایه نمونه

هدف در این روشها ایجاد نمونه برچسبخورده برای کلاسهای دیده نشده است. با استفاده از این نمونهها دسته دسته بند اصلی آموزش میبیند. با توجه به تفاوت در نحوه و منبع تولید نمونه، این روشها به سه زیر دسته مبتنی بر تصویر کردن۱، میتنی بر قرض نمونه و مبتنی بر سنتز تقسیم می شوند.

مبتنى برتصوير كردن

تولید نمونه برای کلاس دیده نشده از طریق تصویر کردن نمونه های موجود در فضای ویژگی و ضابطه های موجود در فضای معنایی، به یک فضای مشترک انجام می شود. در فضای ویژگی با استفاده از دسته بند می توان داده های آزمایش را دسته بندی کرد. این ویژگی ها فقط برای داده های آزمایشی موجود هستند. فضای معنایی شامل ضابطه هایی است که هم شامل داده های جدید و هم شامل داده های آزمایش می شوند. می بایست یک ارتباط بین

¹Projection

²Instance-borrowing

³Synthesizing

فضای ویژگی و فضای معنایی پیدا کنیم و با انتقال هر دو فضا و تصویر کردن در یک فضای سوم از ضابطههای موجود به عنوان نمونه کلاسهای دیده نشده استفاده کنیم. با توجه به اینکه با این روش برای هر کلاس دیده نشده یک نمونه تولید میشود و فرآیند دسته بندی دشوار می شود می توان از روش های ناپارامتری مانند روش استفاده کرد تا بتوان دسته بندی بهتری داشت.

انتخاب تابع نگاشت انعطاف پذیر است و با توجه به شرایط مسئله میتوان دادگان مناسب انتخاب کرد؛ اما، چون برای هر کلاس دیدهنشده یک نمونه برچسب زده وجود دارد ناچار به استفاده از روشهای ناپارامتری میشویم.

مبتنى برقرض نمونه

در این روش بر اساس شباهتهای بین کلاسهای دیده شده و دیده نشده برای کلاسهای دیده نشده از کلاسهای دیده شده و دیده نشده برای کلاسهای دیده شده از کلاس پلنگ و دیده نمونه قرض می گیریم؛ برای مثال: اگر تا کنون کلاس یوزپلنگ را ندیده ایم می توانیم از کلاس پلنگ و ببر نمونه قرض بگیریم و برای آموزش کلاس یوزپلنگ از این نمونه ها استفاده کنیم. این نمونهها به طور کامل مانند نمونه اصلی نیستند اما به دلیل شباهتهایی که دارند می توانند برای استفاده مناسب باشند.

به دلیل گستردگی نمونههای قرض دادهشده میتوان مدلهای دستهبندی نظارت شده مختلفی را استفاده کرد؛ اما، چون نمونهها همان نمونههای کلاسهای دیده شده هستند باعث میشود تا دقت پایینی در دستهبندی داشته باشیم.

مبتنی بر سنتز

در این روش برای هر کلاس دیده نشده یک سری نمونه برچسبخورده می سازیم و با استفاده از آنها کلاسهای دیده نشده را آموزش می دهیم. در حقیقت پس از ساخت نمونه برای همه کلاسها مسئله به یک مسئله یادگیری ماشین نظارت شده می شود. برای تولید داده مصنوعی روشهای منعددی وجود دارد؛ برای مثال: اگر فرض

کنیم که کلاسها از یک توزیع خاص تبعیت می کنند با استفاده از حدس پارامترهای آن توزیع برای کلاسهای دیدهنشده می توان دادههای مصنوعی تولید کرد.

از دیگر روشها میتوان به شبکههای GAN اشاره کرد. این شبکهها از دو شبکه ساخته شدهاند که یکی وظیفه تولید داده و دیگری وظیف صحت سنجی داده را دارد تا داده تولید شده به داده اصلی شبیه تر باشد. این شبکهها در تولید داده مصنوعی از روشهای دیگر از عملکرد و دقت بالاتری برخوردار هستند.

به دلیل گستردگی نمونههای تولید شده میتوان مدلهای دستهبندی نظارت شده مختلفی را استفاده کرد؛ اما، چون نمونههای تولید شده به طور معمول از توزیع نرمال پیروی میکنند. میتواند باعث سو گیری مدل تولید شده شود.

در خارج از شرایط آزمایشگاهی کلاسهای دیده شده و دیده نشده در ترکیب با هم هستند و به این سادگی نمی توان آنها را جدا از هم در نظر گرفت به همین دلیل میحث یادگیری بدون نمونه تعمیم یافته ۱ مطرح می شود. در حل این نوع مسائل روشهای یاد شده لزوما نتیجه مناسبی نمی دهند و باید به دنبال روشهای بهتر بود.

٣-٣ ىك مثال

روشها و فضاهای یادگیری در یادگیری بدون نمونه در این فصل بررسی شد در ادامه یک مثال از یادگیری بدون نمونه برای دسته بندی حیوانات را برای فهم بهتر بررسی می کنیم.

مدلهای مختلف که بر پایه روش یادگیری بدون نمونه ارائه شدهاند میتوانند ترکیبی از روشها و فضاها را داشته باشند و یا فقط متکی بر یکی از آنها طراحی شده باشند. به عنوان مثال در مقاله [؟] از فضای مشخصه استفاده کردهاست و سعی کرده با ارائه دو روش برای یادگیری حیوانات مختلف را دسته بندی کند. مقاله از سه روش برای دسته بندی چندکلاسه مسطح۲،

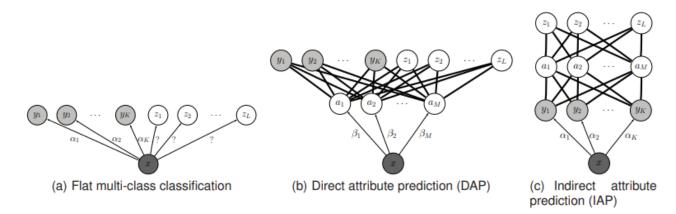
¹Generalized zero-shot learning

²flat multi-class classification

پیش بینی مشخصه به طور مستقیم و پیش بینی مشخصه به طور غیر مستقیم به طور شهودی این سه روش در شکل ؟؟ نشان داده شدهاند. به دلیل این که همواره نمی توان پایگاه داده ای کامل و برچسب خورده داشت نیازمند راهکارهایی هستیم تا تلاش انسان در جمع آوری و دسته بندی داده ها را کم کنیم.

در شکل $\ref{eq:2}$ تصویر الف، نشان دهنده روش اول است. در این روش ماشین یک بردار ثابت را یاد میگیرد. $\ref{eq:2}$ ورودی مسئله، $\ref{eq:2}$ برچسب داده ها آزمایش و $\ref{eq:2}$ برچسب داده هایی است که نیاز داریم آن ها را بیابیم. چون فرآیند یادگیری $\ref{eq:2}$ هیچ تاثیری بر فرآیند یادگیری $\ref{eq:2}$ ندارد پس از یادگیری های قبلی برای پیش بینی نمی توان استفاده کرد و این روش یک روش یادگیری معمولی است که قبلا نیز استفاده می شد و برای یادگیری $\ref{eq:2}$ نیازمند داده های ورودی هستیم که با توجه به اینکه به دنبال یادگیری بدون نمونه هستیم این روش مناسب نیست.

راهکار ارائه شده برای یادگیری استفاده از ویژگیهای معنایی سطح بالایی هستند که هرکدام برای انسان معنای خاصی دارند. این مشخصه ها، ویژگی های قابل نام گذاری هستند؛ مانند: رنگ، شکل، طرح بدن و عادات غذایی. استفاده از این مشخصه ها به ما کمک می کند تا نقش انسان را در فرآیند یادگیری کمتر کنیم و نیاز کمتری به ویژگی های سطح پایین تصویر داشته باشیم.

شكل ٣-٢: روشهاى دستهبندى [؟]

³direct attribute prediction

⁴indirect attribute prediction

این مشخصهها را میتوان همراه با تصاویر یا همراه با دسته بندی های تصاویر درنظر گرفت و این ویژگی باعث شده است تا فرآیند دسته بندی بر اساس مشخصه ها توسط مقاله معرفی شود. در این فرآیند با توجه به اینکه دسته های آموزش و آزمایش جدا از هم هستند و به یکدیگر وابسته نیستند؛ میتوان با استفاده از این صفات و انتقال یادگیری بین داده های آموزشی، داده های آزمایشی را دسته بندی کرد. در شکل ؟؟ میتوانید نحوه دسته بندی بر اساس صفات را مشاهده کنید. با توجه به توضیحات ارائه شده به سراغ توضیح دو روش دیگر می رویم.

۳-۳-۱ روش مستقیم

در روش پیش بینی مشخصه به صورت مستقیم یا DAP در مرحله آموزش کلاس خروجی هر نمونه (x) برای لایه مشخصه ها نیز به طور قطع یک برچسب (y) مشخص می کند. متعاقبا می توان از هر روش با نظارتی استفاده کرد و پارامترهای هر مشخصه β_m را پیدا کرد. این بدین معنی است که فرآیند یادگیری اولیه برای یادگیری مشخصه ها متناسب با هر نمونه و دسته بندی مشخصه ها و نمونه ها را می توان با یک روش یادگیری نظارتی ساده انجام داد. حال با استفاده از یادگیری انتقالی و استفاده از شبکه ای که از پیش نمونه ها و مشخصه ها آن دسته بندی شده اند برای نمونه های جدید که از پیش دیده نشده اند (داده های آزمون) دسته بندی جدیدی را فقط بر اساس لایه مشخصه ها وزن ها یا پارامترهایی که شبکه تا به حال دارد و به لایه مشخصه ها اختصاص داده است، استفاده کرد و داده جدید را دسته بندی کرد.

۳-۳-۳ روش غیر مستقیم

در روش پیشبینی مشخصه به صورت غیر مستقیم یا IAP همانند روش قبل از مشخصه ها برای انتقال دانش بین دسته ها استفاده می کند اما اینبار مشخصه ها بین دولایه از برچسب ها قرار دارند. یک لایه برچسب هایی که در لایه آموزش اختصاص می یابند (y) و یک لایه برچسب هایی که باید به داده های جدید اختصاص پیدا کنند (z)

¹attribute-based classification

²transfer learning

³direct attribute prediction

⁴indirect attribute prediction

. در مرحله آموزش پارامترهای لایه مشخصه ها توسط برچسبهای آموزش مقدار دهی می شوند همانند یک مسئله دسته بندی چندکلاسه که می توان با یک روش نظارتی ساده نیز یادگیری را انجام داد. در مرحله آزمایش با استفاده از مقادیری که به لایه مشخصه ها اختصاص داده شده دسته بندی داده های آزمایش را صورت می گیرد. استفاده از لایه مشخصه ها به برای دسته بندی داده های آزمایش این امکان را می دهد تا بتوانیم عملیاتی مشابه تنظیم و را انجام دهیم و فقط ترکیبات با معنی از مشخصه ها را ایجاد کنیم.

روشهای یاد شده یک سری استراتژی کلی محسوب میشوند که میتوانند با ترکیبی از روشهای موجود مانند: یادگیری با نظارت یا رگرسیونها بر روی مشخصهها تصاویر یا دستههای تصاویر با استفاده از پارامترهای پیش بینی شده انجام شوند. در این مقاله از روش توزیعهای احتمالاتی استفاده شده و مشخصههای استفاده شده را مشخصههایی بله یا خیر در نظر گرفتهاست. برای مشخصههایی که بله یا خیر نیستند میتوان به جای دسته بندی از رگرسیون استفاده کرد.

در روش DAP برای دسته بندی کردن تصاویر آزمون، احتمال قطعی به دست خواهد آمد زیرا در مرحله آموزش لایه مشخصه ها مقادیر مناسب را اتخاذ می کنند و از همین مقادیر برای تصاویر آزمون نیز استفاده می شود. به زبان ریاضی معادلات زیر صادق است.

$$p(z|x) = \sum_{a \in (0,1)^M} p(z|a)p(a|x)\frac{p(z)}{p(a^a)} \prod_{m=1}^M p(a_m^z|x). \tag{1-7}$$

$$f(x) = \underset{l=1,\dots,L}{\operatorname{argmax}} p(z = l | x) = \underset{l=1,\dots,L}{\operatorname{argmax}} \prod_{m=1}^{M} \frac{p(a_m^{z_l} | x)}{p(a_m^{z_l})}. \tag{Y-Y}$$

در روش IAP لایه مشخصهها نقش یک تنظیم کننده را ایفا می کند پس به طور قطع نمی توان برای تشخیص

⁵regularization

لایه آزمون استفاده کرد و میبایست با استفاده از روابط احتمال یک احتمال میانی را حساب کرد و پس از آن از رابطه ؟؟ استفاده کرد.

$$p(a_m|x) = \sum_{k=1}^K p(a_m|y_k)p(y_k|x). \tag{\Upsilon-\Upsilon}$$

٣-٣-٣ بانكهاي اطلاعاتي

سه بانک اطلاعاتی استفاده شده است. در ادامه هر یک را توضیح میدهیم. ؟؟

Animal with Attributes

این بانک اطلاعاتی به عنوان بانک اصلی استفاده شده است. این بانک شامل ۵۰ کلاس حیوانات و ۸۵ کلاس مشخصههای معنایی است؛ از این تعداد ۴۰ کلاس به عنوان دادههای آموزشی و ۱۰ کلاس به عنوان دادههای آموزشی و ۱۰ کلاس به عنوان دادههای آرمایش استفاده شده است. تقسیم بندی به صورت تصادفی نیست اما سعی شده است تا توزیع دادهها در هر دو دسته آزمایش و آزمون به طور مناسبی صورت شود.

در کل ۳۰۴۷۵ عکس در این بانک داده وجود دارد که تعداد تصاویر برای دستههای مختلف حیوانات متفاوت میباشد. برای تسریع در محاسبات یک سری از ویژگیهای تصاویر مانند: جنبههای رنگ، بافت و شکل، هیستوگرام رنگ و سایر ویژگیهای مهم تصویر نیز به پایگاه داده اضافه شده و برای آموزش از روش 5 fold شکل، هیستوگرام رنگ و سایر ویژگیهای مهم تصویر نیز به پایگاه داده اضافه شده و برای آموزش از روش cross-validation استفاده شده است.

aPascal-aYahoo

این بانک شامل دو دسته داده یکی دادههای بانک داده PASCAL و دیگری دادههایی که از موتور جستجوی Yahoo استخراج شده است. ۲۰ کلاس داده در PASCAL و ۲۲ کلاس داده در Yahoo و دستهبندی دادهها در هر یک با دیگری متفاوت است پس میتوان از دادههای PASCAL برای آموزش و از دادههای Yahoo برای آرمون استفاده کرد. هر تصویر ۶۴ مشخصهها دودویی را شامل می شود و همانند بانک داده قبلی برای تسریع در

محاسبات یک سری از ویژگیهای تصاویر از قبل محاسبه شدهاند.

SUN Attributes

این بانک زیر مجموعهای از بانک داده SUN Database که شامل ۷۱۷ کلاس داده و هر تصویر شامل ۱۰۲ مشخصه دودویی است. این مشخصهها شامل توضیفات صحنه، شرایط نورپردازی، مواد داخل تصویر و ... است. جدول ۳-۱: بانکهای اطلاعاتی [؟]

SUN	aP/aY	AwA	Dataset
1846.	1044	4.410	# Images
Y 1 Y	٣٢	۵٠	# Classes
1 • ٢	54	۸۵	# Attributes
image per	image per	class per	Annotation Level
binary	binary	both	(real- Type Annotation
			binary) or valued

۳-۳-۴ ارزیابی

برای این کار از ماشین بردار پشتیبان یا SVM استفاده شدهاست. برای روش مستقیم از یک SVM غیر خطی و برای روش مستقیم از نوع one-versus-rest استفاده شدهاست. نتایج به دست آمده را در جداول ؟؟ ؟؟ مشاهده می کنید.

جدول ۳-۲: تقسیم بندی پیشفرض دادهها [؟]

rnd	CT-H	CT-cc	IAP	DAP	method
•.1•	30.8 ± 0.2	30.7 ± 0.2	7.47	4.41	MC acc.
٠.۵٠	4.74	4.74	٠.٨٠	4.11	classAUC
٠.۵٠	_	_	1.77	۸.٧٢	attrAUC

جدول ۳-۳: تقسیم بندی دادهها به صورت تصادفی [؟]

md	CT-H	CT-ee	LAP	DAP	method
	27.3 ± 4.0				
٠.۵٠	72.8 ± 3.1	72.4 ± 2.7	76.3 ± 5.5	80.4 ± 3.1	classAUC
٠.۵٠	_	_	69.7 ± 3.8	70.7 ± 3.5	attrAUC

در روش مستقیم برای بدست آوردن مقادیر مناسب کرنل ازSVM منحنی ROC و میانگین سطح زیر منحنی ۳

¹Support Vector Machine

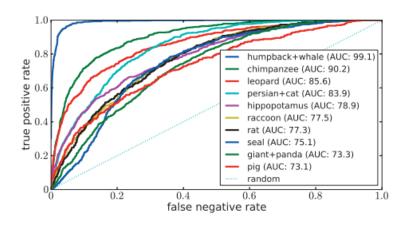
²Receiver Operation Characteristic

³ AUC

برای صفات و روش fold cross-validation استفاده شده است.

منحنی یاد شده، یک نمودار برای نمایش توانایی ارزیابی یک سیستم دسته بندی دودویی محسوب می شود که آستانه تشخیص آن نیز متغیر است. که با ترسیم نسبت نرخ مثبت صحیح که به اختصار TPR نامیده می شود برحسب نرخ مثبت کاذب با نام اختصاری ، FPR ایجاد می شود.

در روش غیر مستقیم مراحل مانند روش قبل است با این تفاوت که میانگین سطح زیر منحنی بر روی پیشبینی کلاس ها استفاده شدهاست.

شكل ٣-٣: منحني ROC [؟]

همانطور که در شکل ؟؟ مشاهده می کنید. دقت روش در تشخیص برخی از دسته ها مانند نهنگهای کوهاندار دقت بالایی همانند روشهای یادگیری با نظارت دارد؛ اما در مورد دسته بندی هایی مانند خوک هاو پانداهای بزرگ دقت خیلی پایینی دارد. یکی از دلایل این اتفاق شباهت هایی است که در این دسته ها رخ می دهد؛ به طور مثال: ظاهر پانداهای بزرگ، خوک ها و اسبهای آبی.

به طور مشابه بر روی دو پایگاه داده دیگر نیز بررسیها انجام شدهاست و نتایج را در جداول ؟؟ ؟؟ مشاهده می کنید.

¹True Positive Rate

²False Positive Rate

جدول ۳-۴: تقسیم بندی پیشفرض دادهها برای aPascal-aYahoo [?]

rnd	CT-H			DAP-I	method
٣.٨	16.7 ± 0.5	9.19	1.19	۸.۱۶	MC acc.
٠.۵٠	7.54	4.40	۵.٧۶	9.79	classAUC
٠.۵٠	_	1.78	٧.٧٣	9.V·	attrAUC

جدول ۳-۵: تقسیم بندی دادهها برای attributes sub جدول

rnd	CT-H	IAP	DAP-C	DAP-I	method
4.1	12.9 ± 1.3	18.0 ± 1.5	22.2 ± 1.6	18.1 ± 1.2	MC acc.
۲.۶	32.6 ± 2.0	41.1 ± 2.1	46.6 ± 1.7	40.2 ± 2.1	level2 acc.
٣.٣٣	74.2 ± 2.0	82.1 ± 2.5	85.7 ± 2.1	74.2 ± 4.0	level1 acc.
٠.٥٠					class mAUC
٠.۵٠	_	82.7 ± 0.8	83.9 ± 0.8	82.0 ± 0.6	attrAUC

٣-٣-٥ نتحه

با بررسی این مثال و بررسیهای کلی ارائه شده در مورد یادگیری بدون نمونه سعی کردیم تا به طور کلی این مبحث را پوشش دهیم. کاربرد روش بدون یادگیری بسیار گسترده است و میتواند جایگزین بسیاری از روشهای سنتی شود. از کاربردهای آن میتوان به استفاده در تشخیص حرکت در ویدیو و جلوگیری از جعل هویت اشاره کرد که کارهای بسیاری در این زمینه ها انجام شده است.